

IZUMI IN IZBOLJŠAVE — DOLGOROČNI DEJAVNIK STABILIZACIJE

Celo v panožnih okvirih ni mogoče izdelati enotne in splošno veljavne organizacijske oblike inovacijsko-inventivne dejavnosti, saj so izredno redki primeri številnejših tozdov z docela enako gospodarsko dejavnostjo. Zato je sleherni izenačevanje organizacijskih oblik v tej smeri, celo v okviru posamezne občine, dokaj težko; rdeča nit razvojnoraziskovalnega dela povsod pa je dobičasnostna potrditev tovrstnih naložb, ki so vedno odraz tržnega položaja delovne organizacije. Današnje tržišče bodisi v svetovnem ali domačem merilu pa že dolgo ni več svobodno oblikovano in idealno delujoče področje, kjer naj bi, z nizjo ceno, uspeval le najpridnejši; je odraz spleta blokovskih nasprotij in sožitja, torišče potez svetovnih kapitalističnih (multinacionalnih) družb in nastopajočega, a še neprevladujočega tretjega sveta oz. dežel v razvoju; domače tržišče pa je praviloma, poleg navedenega, še odraz notranjepolitičnih prilik. Temeljna značilnost sodobnega trga je njegova izredna gibljivost in zato pomeni za tozde neprilagodljivost tržnim prilikam že sama po sebi vir znatnih težav, kar za dolgoročno usmeritev terja pronicljive in zanesljive raziskave.

Zgovoren odraz gibljivosti tržišča je porast potrošniških cen in stanje nezaposlenosti, pri čemer prvo poenostavljamo s stopnjo inflacije, ki je še do nedavnega veljala za edini zveličavni izhod pred naraščajočo brezposelnostjo, ki stalno spremlja kapitalistični sistem. Odstotki povečanja potrošniških cen (z deležem nezaposlenih) znašajo v juniju letos v primerjavi z lanskim junijem: ZRN 6,4 % (4,4 %), Nizozemska 10,1 % (4,2), Danska 10,6 % (11,9), Luksemburg 10,7 % (12), Francija 11,7 % (4,5), Belgija 12,5 % (6,2), Italija 19,0 % (5,7), Irska 24,5 % (12,2), Velika Britanija 26,2 % (4,5), ZDA 11,7 % (9,1), Kanada 12,1 % (7,1), Norveška 7,5 % (1,2), Švica 7,0 % (0,2). Daleč najvišjo stopnjo inflacije ima Čile, ki je v maju letos v primerjavi z majem 1974 dosegla svetovni rekord v višini 427,4 % (!).

Podobni, četudi ne povsem izenačljivi so podatki iz SZ, kjer imajo sicer drugačno pojavno obliko: prevelike proizvodne stroške, kar izhaja iz raziskave v 987 velikih svetovskih podjetjih; ti povzročajo letno škodo v višini 1 milijarde rubljev.

Porast cen na svetovnem trgu se je lani odražal predvsem pri uvozu, kjer so se povprečno dvignile za 50 % (pri proizvajalcih), v državah, ki so svojo valuto devalvirale (Italija, Velika Britanija, Francija, Japonska itd.), pa je bila podražitev še večja. Sicer napovedujejo, da bi bila podražitev v svetovni trgovini letos padla na 10 %, zmanjšala pa naj bi se ob tem tudi realna gospodarska rast, v svetovnem merilu od 14 % v letu 1973 in 5 % v letu 1974 na letošnje največ 1 do 2 %, kar naj bi potegnili za seboj morda celo stagnacijo obsega svetovne trgovine, na kar že danes kaže 5,5 % nezaposlenega svetovnega ladjevja.

Takšna gibanja odražajo tudi naši letošnji polletni dosežki, ki so navidezno sicer zelo ugodni, saj smo povečali družbeni proizvod za 30 %, dohodek za 35 %, nominalni OD za 26 %, pri tem pa naj bi življenjski stroški narasli za 25 %. V veljavi je družbeni dogovor o izvajanju politike cen v SFRJ in SRS, po katerem bi smele le-te porasti v industriji za največ 28,6 %, v kmetijstvu

za 20 %, na drobno za 21 % in življenjski stroški za 25,8 %. Izpolnitev tega dogovora zahteva našo stalno družbeno akcijo, ki jo izraža stabilizacijska politika v najširšem družbenem pomenu, ki jo moramo izvajati od TOZD pa do proračunov vseh vrst in vseh nivojev.

„Brez sodobno organizirane in učinkovite inovacijsko-inventivne dejavnosti ne moremo naprej. Vključiti jo moramo v naše stabilizacijske napore, ki bodo kronani s trajnim uspehom, če bomo dosledno in povsod izvajali sprejeta načela in programe,“ je poudaril dipl. inž. Miha Košak, glavni direktor Saturnusa. Centralni delavski svet je že julija sprejel — po predhodnih razpravah v vseh 3 TOZD in skupnih službah — ustrezen pravilnik, ki vzpostavlja stalno samoupravno komisijo za izume in izboljšave; tehnična dela zanjo opravlja poseben poklicni tajnik.

„To dejavnost smo doslej docela praktično vključevali v naše tekoče poslovanje, ki je moralo biti, že zaradi narave naših izdelkov, skrajno sodobno. Novi čas pa terja novo metodo dela tudi na tem, vse bolj občutljivem področju,“ meni vodja razvoja dipl. inž. Lovro Verčko. Nakup licence je bil za kolektiv Saturnusa vsakokrat le izhodišče za prodor na trg, pri čemer so z razvojem lastne tehnologije izhajali predvsem iz domačih umskih moči. Tako embalaža kot svetila sta izredno tržno občutljiva izdelka in je korak s svetovnim napredkom prvi pogoj uspešne prodaje. Že doseženi poslovni uspehi predvsem na svetovnem tržišču in nova samoupravna organiziranost razvojno-raziskovalnega dela, pa jamčijo tudi za bodoči procvit Saturnusa.

Dipl. inž. Janez Hambrož, glavni direktor Izolirke, pojasnjuje, kako uspešno je ta kolektiv dočkal preusmeritev naše investicijske politike, saj je Izolirka izredno občutljiva za vsa dogajanja na gradbenem trgu, ker proizvaja 70 % izdelkov za gradbeno operativno. Leto inovacij so ob proglasitvi

razumeli kot začetek trajne akcije in so že pred dopusti, tako v obeh tozdih kot skupnih službah, vključili Leto inovacij kot sestavni del v stabilizacijski program OZD; sprejet je bil na vseh političnih organih kolektiva, izvedba pa je posebna skrb strokovnega sveta, skupnih služb in vseh samoupravnih organov. Kot posebna naloga stoji pred kolektivom povečanje izvoza, kar zahteva učinkovitejšo povezavo z gradbeno operativno Slovenije in Jugoslavije, soočilo pa bo gospodarske kolektive Izolirke s tekmeci na svetovnem trgu, saj se naša gradbišča raztezajo od Atlantika do Teherana.

Prodaja znanja in pameti postaja vse bolj perspektiva tudi Izolirke.

Živilski kombinat Žito združuje 9 TOZ in skupne službe. Prilagaja prejšnji pravilnik o inovacijah veljavnemu stanju. Vkleščeni so med konkurenco in tržnimi prilikami na eni ter posebnostjo in predpisi na drugi strani, kar je tudi tehten razlog, da hkrati razmišljajo o povečanju tozdov v širšem slovenskem gospodarskem prostoru. „To bi nam omogočilo, ob realizaciji stabilizacijskega načrta, ki ga pravkar sprejemamo, še večjo specializacijo in ekonomičnejše poslovanje,“ meni pomočnik glavnega direktorja dipl. ek. Milivoj Samar. Sorazmerno dobre uspehe dosegajo pri izvozu konditorske proizvodnje (bomboni, čokolada in žvečilni gumi) v ZRN, Avstrijo, Veliko Britanijo, ČSSR in Madžarsko, bili bi pa še boljši, če bi ne bilo težav z uvozom embalaže (oziroma s prehodom na domačo) in predragimi domačimi surovinami. Ob vsem tem teče sprejemanje stabilizacijskega programa, ki je odraz domače konkurence v mlevskih izdelkih, kjer se poleg tega otepajo še z nesodobnimi predpisi, kot so, na primer, določila 11. čl. zveznega pravilnika o zdravstvenem stanju živil, po katerem morajo navesti na ovitku recepturo slehernega iz-

delka, kar seveda ni ravno spodbudno za lastni razvoj, ki je tako docela razkrit manj prizadevnim konkurentom. „Pravilnik o inovacijski dejavnosti bo kmalu posodobljen in uveljavljen,“ sta zatrdila tehnični direktor dipl. inž. Ilij Tadel in direktor razvoja kombinata dipl. inž. mgr. Boris Mayer.

V svetu obeti za letos niso najboljše; še več, gospodarske napovedi so črnogledne. Tako, na primer, v eni od analiz v ZRN računajo letos realno nazadovanje proizvodnje za 6 %, kar naj bi spremljalo občutno zmanjšanje izvoza, z okoli 1,5 milijona brezposelnih; jasen gospodarski vzpon predvidevajo šele za leto 1976. Podoben je položaj tudi v Franciji in le nekoliko bolj v ZDA, kjer pripravljajo z Načrtom neodvisnosti (ki naj bi ga do leta 1980 realizirala državna družba Energy Resources Finance Corp.) dolgoročno lastno kritje energetskih in surovinskih potreb, kar očitno ni le ukrep proti napovedanim novim podražitvam nafte s strani dežel izvoznice (OPEC) — še pred letošnjo zimo — za 25 do 30 %!

V takih okoliščinah je docela razumljivo naše trajno stabilizacijsko prizadevanje. V danih okoliščinah je družbeno usmerjena razvojno-raziskovalna dejavnost ne le gospodarski, marveč tudi družbenopolitični veleknih z dolgoročnim zunanjetrgovinskim poudarkom; letošnji slovenski izvoz je manjši v primerjavi z lanskim za 15 % (zvezni za 14 %), letošnji slovenski uvoz pa se je realno po-

večal za 2 % (zvezni zmanjšal za 2 %). Kljub začasemu upadanju pokritja uvoza z izvozom pa smo vseeno ohranili zgledno mednarodno plačilno sposobnost.

Z začetnim stanjem zvezne akcije Leto izumov in izboljšav smo lahko zadovoljni v vseh treh naših največjih kolektivih,

saj izražajo, kljub razumljivim razlikam, že v začetku solidno samoupravno zasnovano dolgoročno razvojno-raziskovalno dejavnost. Oblikovani so torej temelji in osnove za navzočnost znanosti v tozdih, čemur bo v oporo tudi nedavno ustanovljena razvojno-gospodarska skupnost občine.

LOJZE OBLAK

Fotooddelek litografije OZD Saturnus. (Pri fotografskem aparatu Dobrajc in Pavlič)

POSVET O KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

Delovnim ljudem in občanom so z novo ustavo dane vse možnosti, da v krajevni skupnosti na samoupraven način uresničujejo svoje skupne potrebe na mnogo več področjih dela in življenja kot v preteklosti. Praksa pa nam kaže, da teh možnosti v marsikateri krajevni skupnosti še niso v polni meri uveljavili. Zadržek za to je vsekakor nepovezanost krajevnih skupnosti z organizacijami združenega dela, samoupravnimi interesnimi skupnostmi ter drugimi organizacijami in skupnostmi v občini in zunaj nje. Kako prelomiti te in še druge spremljajoče zadržke v nadaljnjem samoupravnem organiziranju krajevnih skupnosti — to je bilo osrednje vprašanje, okrog katerega je tekkel za okroglo mizo pogovor, ki ga je 15. septembra sklical občinski sindikalni svet na pobudo republiškega sveta ZSS.

Pogovor je bil usmerjen v pozitivne razprave v KS in TOZD o gradivu Aktualni problemi nadaljnega razvoja krajevnih skupnosti v SR Sloveniji, objavljen v POROČEVALCU 25. julija letos. Za pogovor je bila izbrana krajevna skupnost Nove Jarše zato, ker je prav v tej krajevni skupnosti več TOZD z velikim številom zaposlenih (3000), a le majhen odstotek zaposlenih živi v tej KS, kar na tej stopnji samoupravne organiziranosti pogojuje še večjo ločnico med združenim delom in KS. V nagovoru so sodelovali predstavniki osnovnih organizacij sindikata v združenem delu, predstavnik KS Nove Jarše, predsednica zbora krajevne skupnosti občinske skupščine, predsednica zbora občin skupščine SRS, predstavniki sektorja za samoupravljanje pri republiknem svetu sindikata, republiške konference SZDL ter predstavniki občinskih političnih organizacij.

V VSEH KRAJEVNIH SKUPNOSTIH IN ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA NAJ TEČEJO RAZPRAVE

Predlog stališč in sklepov o nadaljnjem razvoju krajevne skupnosti v SR Sloveniji, ki ga je pripravil odbor za družbenopolitični in komunalni sistem zbora občin, bodo 8. oktobra obravnavali vsi trije zbori skupščine SR Slovenije. Gradivo je nastalo na podlagi široke ankete po krajevni skupnosti in delovnih organizacijah in odraža stanje, kakršno resnično je, in kaj moramo storiti, da bomo tudi na tem področju hitreje uresničevali ustavo. Obravnava v skupščini bo nekakšna zaključitev razprav, ki že od pomladi sem tečejo po krajevni skupnostih in v nekaterih manjših delovnih organizacijah. Analiza je v veliki meri usmerjena k po-

vezovanju TOZD in krajevne skupnosti za nadaljnje uveljavljanje in razvoj združenega dela z dvema osnovnima celicama TOZD in KS, ki skupaj predstavljata bazo samoupravljanja. Obe te celici sta tudi temelj novega načela načrtovanja in naj bi torej načrti resnično rastli od spodaj navzgor. Krajevna skupnost in TOZD sta tudi temelj samoupravljanja in temelj oblasti.

Gradivo obravnava tudi samoupravno organiziranje potrošniških svetov v krajevni skupnosti, ki naj ne bi bili neke skupine pritiska na delovne organizacije, ampak organizirana zavest v odnosih med proizvajalci in potrošniki. Potem je tu še vrsta vprašanj, kot npr. različnost KS, različni odnosi delavcev v TOZD in krajevni skupnosti, financiranje KS, informiranje v KS itd. Vsekakor pa je osnovna poanta gradiva storiti odločen korak naprej v samoupravnem organiziranju delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti, da si proizvajalec in krajan ne bosta stala nasproti, vsak na svojem bregu reke.

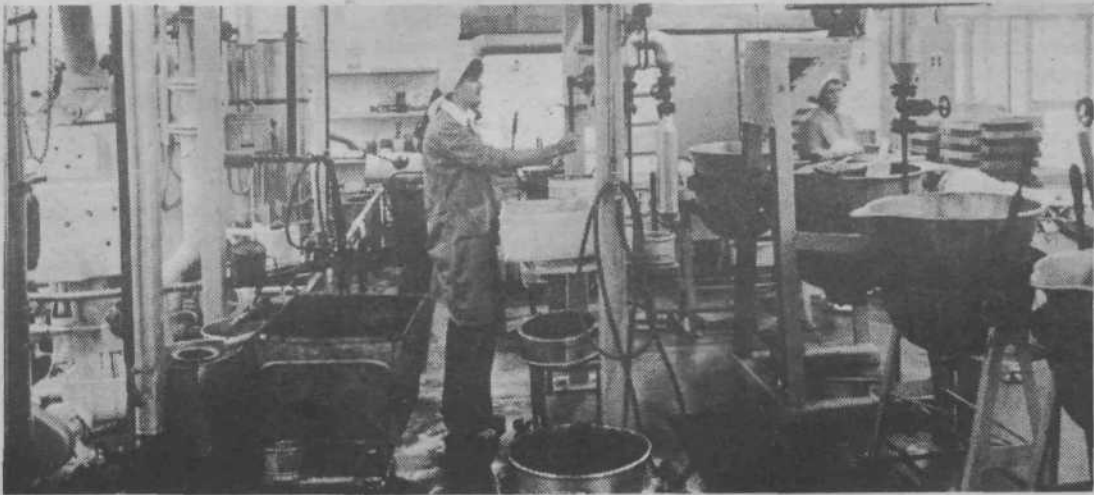
REZULTAT RAZPRAVE NAJ BO DOGOVOR

Predsednica zbora krajevne skupnosti občinske skupščine Slavka Jerman je razložila delovanje KS in praktične izkušnje. Povedala je, da je že v toku organizirana akcija pogovorov v vseh sedemnajstih KS občine, ki temeljijo prav na sklepih in stališčih objavljenih v Poročevalcu in o katerih se je pohvalno izrazila ter predlagala, da se jih po razpravah v KS in skupščini preimenuje v DOGOVOR! Iz izvajanja drugih udeležencev pogovora o političnih izkušnjah dela in organiziranosti v krajevni skupnosti in delavcev po osnovnih organizacijah sin-

dikata v OZD ter o sodelovanju le-teh v KS je bilo razbrati da so krajevne organizacije razmeroma dobro organizirane, da isto velja za OZD in TOZD same, da pa dlje od tu doslej ni bilo mogoče, prodreti. To potrjuje praksa, to se vidi iz statuta OZD in TOZD, v katerih ni urejen odnos do KS, v statutih KS pa to obratno je. Prav tako se delegati iz TOZD ne udeležujejo sej v krajevni skupnosti. Sodelovanje OZD s krajevno skupnostjo obstaja še vedno na ravni pokroviteljstva nad šolami in vrtci, v nujenju občasnih denarnih ali materialnih pomoči krajevni skupnosti. To pa je veliko premalo in predvsem premalo samoupravno! Udeleženci pogovora so zato sklenili, da je treba nujno v odločno družbenopolitično akcijo za novo koncepcijo krajevne skupnosti, kot jo določa ustava iz leta 1974. Prelomiti je treba zavest o ločenosti med krajnom in proizvajalcem ter združiti osebnosti občana — prebivalca in delovnega človeka — proizvajalca v enovito samoupravno socialistično osebnost, ki v celoti odloča o pogojih in sadovih svojega dela in življenja. Sele z uresničitvijo koncepcije krajevne skupnosti kot družbeno-ekonomskega razmerja z OZD oz. TOZD, z uresničitvijo zavesti o organski povezanosti OZD oz. TOZD s krajevno skupnostjo, v kateri živijo, bodo delavci v združenem delu ob odločanju o celovitem dohodku neposredno in dejansko odločali o zadovoljevanju svojih osebnih in skupnih potreb, ki jih uresničujejo v krajevni skupnosti.

Akcijo bosta skupno z izvršnimi odbori sindikata in komunisti vodila v organizacijah združenega dela občinski sindikalni svet, v krajevni skupnosti pa socialistična zveza.

SG

Proizvodni obrat OZD Žito — TOZD Šumi

V Žitu — korak za stabilizacijo

Letošnja gospodarska gibanja v Jugoslaviji in Sloveniji kažejo, da se ne približujemo zastavljenim ciljem. Vse analize ugotavljajo, da odstopanjem od začrtane poti botrujejo — poleg gospodarskega položaja v svetu — obnašanje posameznika, vse prepočasno izpolnjevanje in prevzemanje samoupravnih dolžnosti in pravic ter prepočasno spoznavanje in upoštevanje zakonitosti družbene reprodukcije.

Da bi preusmerili tokove proizvodnje in dosegli skladnejši, hitrejši razvoj, se mora aktivno vključevati v ta prizadevanja tudi sleherni delavec Žita. Varčevanje, ekonomičnejša proizvodnja, manjša vezava sredstev, boljše organizacija dela in višja produktivnost so skrb vseh. Vsakdo mora na svojem delovnem mestu

odpravljati morebitne slabosti in pomanjkljivosti. Hitreje velja razvijati neposredno samoupravo in sistem informiranja. Odpravljati je treba monopol tistih, ki so obveščeni ali imajo možnost informacije uporabljati po svoje, jih interpretirati po svoje. Pospeševati velja ureditev odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela v kombinatu. Prav stabilizacijska prizadevanja zahtevajo, da načela solidarnosti tudi v Žitu podrobneje opredeljujejo med TOZD.

Povečana potreba po obratnih sredstvih zmanjšuje sposobnost investiranja v razširitev in modernizacijo obratov v Žitu. To pa zahteva hitrejši dograjevanje sistema racionalnosti posameznih naložb in sistema dogo-

varjanja za združevanje teh sredstev. Narediti velja nov korak pri odpravljanju miselnosti, da je potrebno posamezne naložbe odpravljati predvsem s pozicije TOZD, češ kar je dobro za TOZD, je dobro tudi za kombinat in družbo. Spoznati je treba medsebojno odgovornost teh osnovnih celic. Potem bo tudi lažje sporazumevanje. Skupna naloga čaka vse v Žitu tudi na zunanjetrgovinskem področju. Z zamenjavo uvoženih surovih in embalaže z domačo naj bi zmanjšali odvisnost od tujega trga, poudarek pa velja dati povečanju obsega izvoza.

Cilji so smelo postavljeni, a dosegljivi, če se bodo zanje v Žitu zavzeli vsi z vsemi svojimi sposobnostmi in dosledno.